

речи. *Региональные аспекты лексикологии*. Тюмень: ТСУ. С. 52–73.

2. Кучерявенко И. (2010). «Что ему церковные реформы?..». *Эстетические парадигмы русской литературы и культуры*. Измаил: СМІЛ. С. 280–306.

3. Силантьева В. (2013). *Вилковское детство: короткие рассказы*. Одесса: Астропринт. 73 с.

**ДЕЯКІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАД ДИСКУРСОМ ФБ-СТОРИНКИ
БОЛГАРСЬКОГО ІНТЕРАКТИВНОГО КОНКУРСУ «НА ТРИТЕ ХЪЛМА»**

Олена Берестецька

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

izmailovna_@ukr.net

Сучасне сьогодні стало несподівано однаковим для більшості людей планети. В ньому діють дві потужні тенденції: глобальна мережа інтернету об'єднує, а глобальне розповсюдження коронавірусу роз'єднує. Ці діаметрально протилежні складові людського буття неймовірним чином перетнулися на сторінці соціальної мережі Фейсбук, яка стала платформою локального інтерактивного конкурсу «На трите хълма». Створена на початку карантинних обмежень, а точніше 13 квітня 2020 року, сторінка отримала назву «На трех холмах» і сьогодні об'єднує 896 підписників з різних куточків світу, але всі вони пов'язані з болгарським селом Нові Трояни Болградського району.

В соціальній мережі Фейсбук існує достатня кількість сторінок, що репрезентують події з життя бессарабських болгар України. Про свою діяльність тут звітують як громадські організації, так і регіональні засоби масової комунікації, інформаційні агентства: Болгарський молодіжний клуб «Актив», Бессарабська ліга КВН, Конгрес болгар України, Болградська газета «Дружба», Болградские вести, Панорама Болград тощо. Сторінка «На трех холмах» – це унікальна історія організації локального

конкурсу талантів в умовах обмеженого спілкування, який перетворився в народження громадської ініціативи представників болгарської етнічної спільноти.

Використання інтернет-ресурсів відкрило для троянців додаткові можливості для збереження соціальних контактів. Просторове і часове розповсюдження інформації про конкурс та ініціативи приєднує нових членів до інтернет-спільноти «На трех холмах», яка документує свою суспільну діяльність за допомогою відео, створюючи відеозвіти про хід конкурсу, про відбір переможців, організацію вручення нагород, а головне – презентує творчі здобутки односельців.

Ініціаторами проведення творчого конкурсу для мешканців села та його вихідців стали небайдужі троянці, які не захотіли миритися з відтермінуванням щорічного свята села на невизначений строк. Традиційно в населених пунктах Одеської області, де проживають етнічні болгари, в день храмового свята проводяться різноманітні культурно-спортивні заходи, що згуртовують мешканців і сприяють підтримці болгарських народних традицій. В своєму інтерв'ю телепрограмі «Гласът на българите» натхненниці проведення конкурсу Наталія Водник та Лілія Дерменжі розповіли, що їхня ініціатива була направлена на привнесення позитиву в життя троянців, на те, щоб відволікти їх від тяжких наслідків режиму карантину. Таким чином, гуманістичні прагнення, покладені на національну основу, стали поштовхом, за законами синергетики, до саморегуляції локального новотроянського сільського соціуму і формування його нових якісних рис. В парадигмі національної свідомості мешканців Нових Троян формується розуміння, що власними зусиллями можливо і потрібно покращувати навколишнє середовище, бо воно буде безпечним і придатним для життя тільки у разі збереження річки, яка протікає селом; полів, на яких вирощуються традиційні болгарські культури; лугів, на яких пасуться стада овець та кіз; колодязів, вода з яких тамує спрагу людей, тварин та рослин. На думку новотроянців, у засміченому просторі не можливо будувати морально здорову громаду.

Активні та креативні пасіонарії не обмежились тільки організацією місцевого конкурсу: для втілення задумів щодо протидії занепаду Нових Троян в червні 2020 року було створено громадську організацію «Нов Троян», яка об'єднала різних за віком, професією і статусом людей, що вірять в можливість відродження своєї малої батьківщини і прагнуть зберегти село для наступних поколінь. Серед модерних засобів, за допомогою яких громадська організація презентує себе і свої життєстверджуючі наміри, сторінка у Фейсбуку.

Відеозвернення до всіх без виключення «троєнців», як вони себе називають, створене та розповсюджене за новітніх технологій, ілюструє сталі міжпоколінні зв'язки, які зберігаються серед болгар регіону. На питання «чому?» громадські активісти відповідають, виходячи з власних пріоритетів і розуміння життя, однак об'єднуючим є прагнення не загубити такий маленький, але такий важливий куточок землі, щоб кожному було куди повернутись і мати прихисток. Своє село активісти бачать розвинутим, заможним, екологічно безпечним; селом, в якому зберігаються історичні особливості та місцевий колорит та створені умови для розвитку болгарської культури. Звертаючись до різних поколінь троянців на рідному діалекті, громадські діячі висловлюють надію, що зусилля по збереженню села будуть підтримані прийдешніми поколіннями новотроянців, а до представників нинішнього покоління апелюють за допомогою чіткого і зрозумілого гасла «Ми ти с нас ли си?» («А ти з нами?»), яке зі звичайного питання, оформленого за законами говірки, перетворюється в заклик, спонукання до дії.

Інтернет-сторінка «На трех холмах» представляє інтерес для науковців широкого кола гуманітарних наук завдяки поєднанню різного роду інформації, представленої на ній у віртуальному вигляді. Документознавцям цікаві методи та способи документування інформації, налагодження документно-інформаційної комунікації, актуалізація зворотного зв'язку в процесі спілкування і використання інтерактивних моделей

комунікації, які, на думку вчених, в сучасних умовах витісняють лінійні комунікаційні моделі [1, с. 200].

Пости інтернет-сторінки, що містять матеріали, подані для участі в номінаціях «фоторобота», «песня», стануть джерелом етнографічного матеріалу. Для краєзнавців і істориків інтерес представляють документовані свідчення старшого покоління троянців про події минулого. Записані історії життя болгарських родин початку і середини ХХ століття в розповідях Тетяни Каразанфір, Марії Абдули, Марії Константинової свідчать про тяжку працю, поневіряння цілих сімей під час рокових воєнних подій, про голод та прагнення зберегти свій рід, а також слідування етнічним традиціям у взаємовідносинах. Звернення до минулого, на думку авторів відеорозповідей та організаторів конкурсу, важливі для молодого покоління в сенсі визначення свого місця в житті, формування правильних життєвих орієнтирів. Гідну оцінку односельців отримала кропітка і наполеглива праця по складанню свого родоводу Ірини Ніколаєвої, яка мріє видати історію села та прагне створити сільський музей. Увіковічення історичної пам'яті і спадкоємність поколінь вбачаються троянцям важливим фактором збереження болгарської етнічної ідентичності на зазначеній території: три пагорби поєднують період переселення болгар і заснування села та його сучасність, коли на кожному з пагорбів розташовані важливі для болгар суспільні інституції – церква, школа, будинок культури, дитячий садок тощо.

Чим зацікавить сторінка «На трех холмах» літературознавців? Тут опубліковані конкурсні роботи в номінаціях «мала проза» та «авторський вірш». Серед авторів – знані у рідному селі поважні троянці та звичайні мешканці, і всіх їх об'єднує потяг до прекрасного слова, внутрішня потреба самовираження в поетичних рядках та нарисах про дорогі серцю речі. Поезії лікаря Парасковії Серт вже знайомі троянцям завдяки деяким публікаціям у засобах масової інформації та на інтернет-ресурсах. Тематично вони пов'язані з життєвим простором авторки («Рицари в бяло», «България в моите мечти», «Украйна»). На

конкурс в авторському виконанні був представлений вірш «Три хълма», який односельці визначили як кращий твір в доробку Парасковії Серт. Коментарі, залишені під відео, сповнені вдячності за вираз почуттів, близьких кожному мешканцю Нових Троян. Три пагорби символізують рідний край; прадіди – перші переселенці, що заснували село, до них троянці через Парасковію Василівну звертаються як до моральних авторитетів задля спасіння села:

Три хълма големи, три хълма зелени,
Заселени братя с дечица.

.....

Праядовци мили, станете, зърнете
Как вашето скъпо имане

Се пръска, разваля без страх и без жалост...

Конкурсне журі згідне з дописувачкою Людмилою Ніколаєвою-Черневою, яка характеризує вірш: «Хорошее стихотворение – одно из лучших у Прасковьи Васильевны. В нем вся наша история. Берет за душу!». Авторка вірша «Три хълма» отримала перше місце в номінаціях «авторський вірш» і «декламація».

Інтернет-сторінка «На трех холмах» стала ще одним майданчиком для «життя у просторі і часі» віршів Володимира Єнакієва. Піднесеність поетичних рядків про рідну землю перетворила вірш «Возвращайтесь на родину» на пісню:

Человек ищет в жизни, где лучше,
Об одном нужно помнить всегда,
Что всю жизнь будешь сыном заблудшим,
Коль забудешь родные места.

Припев:

Возвращайтесь на родину, люди!

Там вас ждут, там вас помнят и любят.

Серед творів малої прози на особливу увагу заслуговує есе уродженки Нових Троян Наталії Константинової (Кара) «Моите три хълма...», в якому авторка чуттєво змалювала життя декількох поколінь своєї родини в рідному селі, неперевершено

передала доброзичливу атмосферу, в якій батьки виховували дітей, прищеплюючи повагу до споконвічних болгарських цінностей, дотримуючись традицій та звичаїв свого народу. Багато відвідувачів сторінки (не тільки новотроянці, а й інші представники болгарської бессарабської спільноти), вражені почуттями, що виникли після ознайомлення з твором, висловили думку, що описані авторкою рефлексії їм дуже близькі і зрозумілі, тому що ґрунтуються на подібному життєвому досвіді. Багато дописувачів, що залишили схвальні коментарі під твором, сповідують цінності, на які спирається Наталія Кара і які стали для неї опорою в дорослому житті: «Георгафските три баира (на единия живях, на другия учех, на третия ходих на гости), от които тръгнах, вѡрѡжена с моите трите хълма (семејството, трудът, учението), са трајно в мене и затова вѡрвя напред!» (Три мої географічні пагорби (на одному я жила, на другому вчилась, на третій ходила у гості), з яких я рушила у путь, озброєна трьома своїми вершинами (родина, труд, вчення), в мені назавжди, і завдяки тому я рухаюся вперед!).

Професійна компетенція дозволила авторці цього невеличкого шедедру скласти його болгарською літературною мовою. Однак її використання на сторінці суттєво обмежене, за виключенням дописів, створених жителями Болгарії. В побуті основним засобом спілкування жителів Нових Троян є місцева болгарська говірка, яка зазнала суттєвого впливу з боку російської мови. Явища змішаного мовлення, умови, при яких виникає переключення мовних кодів в спілкуванні носіїв бессарабських болгарських говірок неодноразово були описані в науковій літературі [2], [3, с. 95]. Основною причиною змін в болгарських діалектах дослідники називають їх розташування в полімовному середовищі з російською як мовою міжнаціонального спілкування [4, с. 74]. В друкованих та відеодокументах, представлених на сторінці «На трех холмах», зафіксовані як одиничні російськомовні вкраплення, так і більш об'ємні російські синтаксичні конструкції в мовленні новотроянців: «именно тѡй», «да отвлече хората манинко от днешната ситуация», «никакви

возрастные ограничения», «да става фишка «На трех холмах»», «Браво! Истински библиотекарь!!!». Для назв номінацій організатори також використовують російські лексеми в їх автентичному фонетичному обліку: «рисунок», «фоторабота», «песня», «декламация», «авторский стих», «малая проза». Відеозвіти про хід конкурсу, визначення переможців, організацію вручення нагород та інші події, пов'язані з конкурсом, складені російською мовою. Логічним поясненням використання російської мови вбачається прагнення організаторів інформувати без винятку всіх причетних до конкурсу в Інтернет-мережі: учасників, глядачів/слухачів/читачів, спонсорів, коментаторів, серед яких є і потомки односельців, що не володіють троянською говіркою, але володіють мовою, яка донедавна виконувала функції державної.

Мовний репертуар мешканців Нових Троян подібний до того, що використовує переважна більшість болгарської діаспори України. Полімовність на південних теренах Одеської області стала ознакою сьогодення: опису мовної ситуації та мовних контактів, функціонуванню окремих болгарських діалектів присвячено низку робіт сучасних українських дослідників В.О. Колесник [5], С.І. Георгієвої [6], Н.М. Гончар [4], С.Д. Топалової [7]. Болгарсько-російсько-українська багатомовність в різних комбінаціях стала ознакою інформаційного простору Українського Подунав'я. В регіональних засобах масової інформації болгарська літературна мова поряд з російською і українською є мовами текстів, заголовків статей, назв рубрик тощо [8, с. 122-123]. Підтвердженням багатомовності новотроянців є також їх віртуальне спілкування на інтернет-сторінці «На трех холмах». В інтернет-просторі хештеги, пов'язані з сільським конкурсом та його організаторами, складені на двох мовах: #ТруянаЖувей, #натреххолмах, #первыйсезон, #дальшебольше, #айдивселу.

З коментарів під конкурсними матеріалами видно, що автори послуговуються різними мовами при створенні своїх текстів. В наведених прикладах спостерігається поперемінне використання російської мови і болгарської говірки.

Татьяна «Мне очень понравилось! Вы большая молодец,

Валентирова что написала, это очень интересно. А откуда фамилия ваша откуда Филиппова, интресно? *Много здрави на сичкунту вашту сшейству!» (орфографію збережено).*

Анна Степанова «Трогательно. От душа. Много здрави. Здоровья вам Прасковья Васильевна!!!» *(орфографію збережено).*

В постах від 10 та 12 жовтня 2020 року їх автори також поєднують дві мови. Запис, створений болгарською діалектною, супроводжується титрами на українській мові:

0:12 «ас се родих там дето кьшт'ата са изградени от кирпич и човечи пот»/

«Я народився там, де будинки зведені з саморобної цегли та людського поту»

0:38 «ас помна как малка пасах патките» /«Я пам'ятаю, як малою пасла гусей»

Віртуальний простір завдяки постам та коментарям стає джерелом інформації про мовну ситуацію в окремому соціумі. Звуження кола ситуацій, де болгарська говірка вживається як засіб комунікації, та зменшення чисельності її носіїв викликає занепокоєння підписників сторінки, які оприлюднюють своє бачення щодо стану використання мовних ідіомів в селі. Раша Ререлашкова зазначає «Как обидно и грустно когда слышишь как сейчас совсем маленькие дети разговаривают на русском когда родители болгары и живут в селе. Дети эти вырастут и не будут знать какова они рода-племени. Спасибо Танюша за такой душераздирающий рассказ» (орфографію збережено). Коментар Петра Чернева є підтвердженням нерозповсюдженості болгарської літературної мови в троянському мовному континуумі: «сначала читал и думал – как неправильно написано на литературном

болгарском... а под конец понял, что в этом «вся соль» – литературный никуда не денется, а наш Троянский надо хранить))). Спасибо» (орфографію збережено).

Можливість спілкування завдяки інтернету розширює вибір вербальних і невербальних віртуальних засобів, завдяки чому не обмежується чисельність потенційних комунікантів. В комунікації поряд з російською, українською та болгарською діалектною мовами відвідувачі сторінки використовують GIF-анімацію та віртуальні стікери.

Проведення локального інтерактивного конкурсу «На трите хълма» стало неоціненним досвідом для його організаторів і учасників. Використання віртуального простору дало змогу кожному окремому його учаснику стати членом реальної спільноти однодумців, які об'єдналися для суспільного блага. Фейсбук-сторінка «На трех холмах» перетворила різні види вербальної і візуальної інформації в надбання не тільки обмеженого колективу, але й необмеженої у просторі і часі спільноти користувачів мережі. Вона є одним з джерел знань про буття етнічної меншини та своєрідним майданчиком для поширення інформації про бессарабських болгар, самоідентифікація яких здійснюється через національну культуру і мову.

Бібліографія:

1. Широких Г.В. Моделі комунікаційного процесу. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. Том 25 (64) № 1. Часть 1. С. 199–203. URL: http://sn-philol.cfuv.ru/wp-content/uploads/2017/01/034_shir.pdf (дата звернення 24.09.2020)

2. Парфенова О.С. (2000). Функциональная характеристика элементов русского языка в болгарской речи на Украине. *Речевое общение в условиях языковой неоднородности*. Москва. С. 35–59.

3. Георгієва С.І. (2014). Вариантность как черта диалектной системы болгарских переселенческих говоров. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст [тези доповідей міжнародної конференції]* / За ред. П.Ю. Гриценка. Ін-т укр. мови НАН України. Київ: КММ. С. 92–96.

4. Гончар Н.М. (2014). Сучасний стан мовної ситуації в болгарському континуумі Півдня України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Вип.44. ст 72–75.

5. Колесник В.А. (2001). *Евгеновка (Арса). Ономастика. Говор. Словарь*. Одеса.

6. Георгієва С. І. (2013). Болгарські говірки в Україні: еволюція досліджень. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського: Збірник наукових праць*. Випуск 23. Київ.. С. 29–36.

7. Топалова С.Д. (2002). Языковая ситуация болгарских сел юга Украины. *Записки з загальної лінгвістики*. Одеса: Астропринт. Вип.5. С. 265–271.

8. Берестецька О. (2018). Культурна пасіонарність бессарабських болгар як чинник збереження етнічної ідентичності. *Культурний простір бессарабських болгар [монографія]* / Відп ред Т.С.Шевчук, Ізмаїл – Болград. С. 204

ОСОБЕНОСТИТЕ НА МИТИЧНИТЕ ПЕРСОНАЖИ В КУЛЕВЧАНСКИЯ ГОВОР (УКРАИНА) И БЪЛГАРИЯ

Марія Комарова

магістрантка

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник – доц. Сайковська О.Ю.

kulevcha80@gmail.com

Народният светоглед обхваща цялостното богатство от традиционни вярвания и представи за природата, човека и заобикалящия го социален свят. Той представлява сложна динамична система, в която езичество и християнство се преплитат взаимно. Той съдържа наивноматериалистически и стихийно-идеалистически възгледи за света. Много от представите и знанията са рационални по същност и отразяват богатия трудов опит на населението.